

СТАНОВИЩЕ

НА МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО N 14 ОТ 1995 ГОДИНА

С определение на Конституционния съд от 13 юни 1995 г. по конституционно дело N 14 от 1995 г. е допуснато за разглеждане искането за установяване на противоконституционност на разпоредбата на § 5, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 1995 г. /ДВ, бр. 46 от 1995 г./, като Министерство на финансите е конституирано като страна по делото. Във връзка с това изразяваме следното становище:

Съгласно чл. 6 от Закона за съставяне и изпълнение на държавния бюджет гласуваният от Народното събрание бюджет има силата на закон. Тази разпоредба определя особения характер на Закона за държавния бюджет на Република България за 1995 г., като предвижда, че гласуваният от Народното събрание бюджет, имайки силата на закон, се оформя като закон. Този закон обаче по същество е особен, специфичен закон за образуване и използване на общодържавния паричен фонд на Република България. Неговите разпоредби са взаимосвързани. Те регламентират основния финансов план на държавата, който се разработва на принципа за възможност за упражняване на постоянен контрол върху целия процес на изпълнението му, включително неговото касово изпълнение. Осъществяването на този контрол е въпрос, който държавата може да регламентира, както тя намира за най-правилно. Тази нейна свобода не е ограничена от Конституцията и не следва да се подлага на контрол за конституционосъобразност.

Разпоредбата на § 5, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за държавния бюджет за 1995 г. има за предмет организирането и осъществяването на касовото изпълнение на бюджета. В съответствие с ал. 2 на чл. 45 от Закона за Българската народна банка разпоредбата предвижда операциите по касовото изпълнение на бюджета да се извършват от Българската народна банка - официален депозитар на държавните парични средства, чрез търговските банки. Бидейки норма от специален закон, разпоредбата определя и изискванията, на които трябва да отговарят търговските банки, организиращи касовото изпълнение на държавния бюджет, а именно: те да са български търговски банки; да са с преобладаващо /над 50 %/ държавно участие; да имат развита система от клонове, офиси или представителства, покриваща основните центрове на административно-териториалното деление на страната.

Искането за обявяване на тази норма като противоконституционна е във връзка с разпоредбата на ал. 1 и 2 на чл. 19 от Конституцията на Република България по съображения, че посочената разпоредба накърнява свободната стопанска инициатива, не създава и не гарантира еднакви правни условия за стопанска дейност, неоснователно установява монополно положение за българските търговски банки с преобладаващо държавно участие и по този начин накърнява правата на останалите банки, както и че при определянето на банките, които ще обслужват държавния и местните бюджети, би следвало да се изхожда от други условия, а не от формата на собственост.

Тези доводи са несъстоятелни.

1. Разпоредбата не накърнява свободната стопанска инициатива. Тя не ограничава възможността на останалите банки да развиват свободно стопанска дейност, включително и чрез извършване на касови операции.

2. Разпоредбата не накърнява изискването да се създават и гарантират еднакви правни условия за стопанска дейност. Касовото изпълнение на бюджета не представлява стопанска дейност и съгласно чл. 45 от Закона за БНБ се извършва безплатно, поради което не може да се твърди, че за визираните в § 5, ал. 1 банки се създават по-благоприятни правни условия, отколкото за другите банки.

3. Не може да се приеме и твърдението, че с разпоредбата на § 5, ал. 1 се създава за търговските банки с преобладаващото държавно участие монополно положение и по този начин се накърнява принципът, установен в ал. 2 на чл. 19 от Конституцията. За монополно положение може да се говори само във връзка със стопанска дейност, каквато посочените банки при касовото обслужване на държавния бюджет не осъществяват.

Дейността на държавата по съставянето, приемането, изпълнението /включително касовото/ и отчитането на изпълнението на бюджета на Република България и правоотношенията, свързани с тази дейност, са от публичноправен характер. Да се търси противоконституционност на волята на законодателя спрямо чл. 19, ал. 2 във връзка с чл. 18, ал. 4 от Конституцията на установения начин за организиране на касовото изпълнение на бюджета е неправилно.

4. Поначало в искането не се оспорва правната възможност със законова норма да се определят банки, които да организират и осъществяват касовото изпълнение на държавния бюджет, а се сочи, че тяхното определяне следвало да се подчинява на други условия, а не да се предопределя от формата на собственост.

Не се държи обаче сметка за обстоятелството, че въпросът какви критерии ще бъдат водещи при определяне на банките, чрез които ще се организира и осъществява касовото изпълнение на бюджета /условията на обслужващата банка или формата на собственост/, е въпрос на целесъобразност, а не на конституционосъобразност.

Обвързването на искането за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на § 5, ал. 1 със съображения за целесъобразност е правно недопустимо.

Освен това не може да бъде отречено правото на държавата като собственик на бюджетните средства сама да определя кои търговски банки да ги обслужват, така както не се отрича това право на другите правни субекти по отношение на техните парични средства.

Ползваните критерии в разпоредбата, квалифицирани в искането като "произволни" и "неопределени", нямат отношение към нейната конституционосъобразност.

Предвид изложените съображения искането за обявяване разпоредбата на § 5, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 1995 г. /ДВ, бр. 46 от 1995 г./ като провизоконституционна не следва да бъде уважено.

